

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА
до проекту Постанови Верховної Ради України
«Про заходи щодо стабілізації цін на пальне»

1. Обґрунтування необхідності прийняття проекту. Цілі і завдання прийняття проекту Постанови.

У зв'язку з Близькосхідною кризою та блокуванням Ормузу різко зросли спотові ціни на нафту та, як наслідок, на природний газ. Країни – споживачі розпочали екстрені перемовини про пошук демпферів для утримання цін та способів допомоги енергоринку. 9 березня ц.р. проводилося засідання G7 (остаточні результати невідомі), а також низки урядів інших країн ЄС.

Три головні ідеї: (1) відкрити стратегічні резерви (наприклад ІЕА до 400 млн.бар.); (2) тимчасово обмежити/заборонити експорт пального (раніше Угорщина, Словаччина, тепер Польща, Румунія, Молдова прийняли такі рішення, що є критично для забезпечення Збройних Сил України); (3) скорегувати оподаткування непрямими податками, отже з одного боку підтримати споживачів, а з іншого не допустити падіння раніше запланованих бюджетних доходів.

Наприклад, 9 березня ц.р. Уряд Італії розглянув рішення про тимчасове зниження фіксованих акцизів на пальне з мотивацією, що ПДВ, нарахований на збільшену роздрібну ціну, компенсує можливі втрати, але (цитата): «компенсуватиме втрати фермерів та малого бізнесу».

На відміну від зазначених країн, Україна не має суттєвих стратегічних запасів, а законодавча вимога про місячний резерв для операторів роздрібних продавців пального не адмініструється належним чином. Отже, єдиним способом зниження цін на пальне є дотримання їх конкурентного продажу та введення гнучкого способу їх непрямого оподаткування.

Оподаткування. На початок цього року в структурі ціни пального непрямі податки склали від 42 до 47%, а з урахуванням податку на прибуток, на зарплату найманих працівників тощо, перевищили 50%.

Акциз. Акциз з пального справляється в фіксований сумі, отже стрімке зростання спотових цін на пальне не підвищує його вартість. Однак, з 1 січня 2026 року ставки акцизу були підняті (в тому числі для аграріїв): бензин: з 271,7 до 300,8 євро за 1 000 л; дизель: з 215,7 до 253,8 євро за 1 000 л; автогаз: з 173 до 198 євро за 1 000 л. В Інфляційному Звіті Національний банк України попередив, що це призведе до збільшення адміністративної інфляції у відповідних секторах. Нагадаємо, що акциз включається до бази оподаткування ПДВ.

Тому, пропонуємо тимчасово утриматись від справляння акцизу з палива.

ПДВ. Найбільшим ударом по споживачах є різке збільшення бази для нарахування ПДВ. Нагадаємо, що в 2022 році ставка ПДВ на паливо була тимчасово знижена до 7%, а потім відтворена до 20%.

Тому, пропонуємо знизити ставку ПДВ до 5% або взагалі її зняти, по крайній мірі, для дизелю (який переважно використовується Збройними Силами України та аграріями). Мінімум в 5% пояснюється вимогами Директиви 112, до якої ми б мали приєднатися згідно з Угодою про Асоціацію з ЄС.

2. Загальна характеристика і основні положення законопроекту.

Проектом Постанови передбачено доручити:

- Кабінету Міністрів України протягом 10 робочих днів подати на розгляд Верховної Ради України проект закону України, який передбачає механізми компенсації можливих втрат споживачів (включаючи суб'єктів аграрного сектору), викликані різким зростанням цін на енергоносії за зовнішніми (форс-мажорними) обставинами, зокрема щодо змін в оподаткуванні постачальників та споживачів;

- Кабінету Міністрів України протягом 10 робочих днів встановити індикативні ціни на пальне, яке продається, а в разі потреби – обсяг такого пального, яке продається одному споживачу;

Антимонопольному комітету України протягом 10 робочих днів надати Верховній Раді України звіт про наявність/відсутність картельної або іншої змови між оптовими/роздрібними продавцями пального на ринку України.

3. Стан нормативно-правової бази у даній сфері правового регулювання.

Основними нормативно-правовими актами у зазначеній сфері правового регулювання є Конституція України, Податковий кодекс України.

Прийняття проекту Постанови не потребує внесення змін до інших законів України. Реалізація положень проекту Постанови потребуватиме змін до інших законів України, які доручається підготувати Кабінету Міністрів України.

4. Фінансово-економічне обґрунтування

Прийняття проекту в якості Постанови Верховної Ради України не потребуватиме додаткових витрат з Державного бюджету України.

5. Результати прийняття проекту Постанови.

Реалізація проекту постанови дасть можливість вжити заходи, які сприятимуть стабілізації цін на пальне.

Народні депутати України

